

MUURAME

Talous- ja hallintopalvelukeskus
PL 1
40951 Muurame

LÄHETE

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

31-03-2017

päivämäärä 30.3.2017

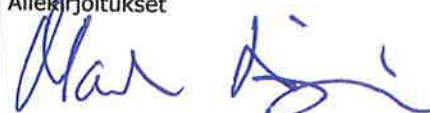

Sosiaali- ja terveysministeriö PL 33 00023 VALTIONEUVOSTO	☐ puhelinkeskustelu
	☐ kirje
	☐ sähköposti
	☐ sopimuksen mukaan
	☐ pyydetään palauttamaan

☐ allekirjoitettavaksi	☐ julkaistavaksi	☐ tarkastettavaksi	☐ tutustumista varten
☐ edelleen toimitettava	☒ käyttöönne	☐ tiedoksi	☐ palautetaan
☐ hyväksyttäväksi	☐ lausuntoa varten	☐ toimenpiteitä varten	☐ pyydetään soittamaan

Lisätietoja

Oheisena lähetetään Muuramen kunnanhallituksen päätös 20.3.2017 § 52 sekä liite koskien Muuramen kunnan lausuntoa luonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslainsäädännöksi.

toim.saan. Helena Salomaa sihteeri p. 014 659 604 helena.salomaa@muurame.fi Virastotie 8, PL 1 40951 Muurame	Liitteet
---	----------

KOKOUSAIKA	Maanantai 20.3.2017 kello 15.00-16.53	
KOKOUSAIKKA	Virastotalo, hallituksen kokoushuone	
OSALLISTUJAT Päätöksentekijät	Pauliina Takala Arto Liikanen Arto Rajala Pentti Haukimäki Minna Häkkinen Tero Lakka Markus Leppiniemi Eija Rantanen Riina Vilander	puheenjohtaja 1. varapuheenjohtaja 2. varapuheenjohtaja jäsen jäsen jäsen jäsen jäsen
Muut läsnäolijat	Juha Kaistinen Santero Kujala Mika Ilvesmäki Ari Ranta-aho Sami Niemi Jukka Kaistinen Simo Oksanen Julia Virtanen	valtuuston puheenjohtaja valtuuston 1. varapuheenjohtaja valtuuston 2. varapuheenjohtaja kunnanjohtaja, esittelijä hallintojohtaja, pöytäkirjanpitäjä talous- ja henkilöstöjohtaja palvelujohtaja tekninen johtaja
ASIAT	47 – 56	
KOKOUKSEN LAILLISUUS JA PÄÄTÖSVALTAISUUS	Todettiin.	
PÖYTÄKIRJANTARKASTA- JIKSI VALITTIIN	Markus Leppiniemi ja Arto Liikanen	
ALLEKIRJOITUS	Puheenjohtaja Pauliina Takala	Pöytäkirjanpitäjä Sami Niemi
PÖYTÄKIRJA ON TARKASTETTU	Aika ja paikka 20.3.2017 Muuramen kunnanvirasto	Allekirjoitukset Markus Leppiniemi
		 Arto Liikanen
PÖYTÄKIRJA ON YLEISESTI NÄHTÄVÄNÄ	Aika ja paikka 27.3.2017 Muuramen kunnanvirasto klo 9.00 – 15.00	Virka-asema vs. hallintosihteeri Helena Salomaa

52 MUURAMEN KUNNAN LAUSUNTO LUONNOKSESTA SOSIAALI- JA
TERVEYDENHUOLLON VALINNANVAPAUSSLAINSÄÄDÄNNÖKSI

Kunnanhallitus

Asian valmistelija Simo Oksanen, puh. 014 659 605

Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät kunnilta, kuntayhtymiltä sekä muilta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajilta lausunnot luonnoksesta valinnanvapauslainsäädännöstä annettavaksi hallituksen esitykseksi.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman sekä hallituksen 20.10.2015, 7.11.2015 ja 5.4.2016 tekemien linjausten mukaan Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus. Osana uudistusta valmistellaan lainsäädäntö asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esityksellä on tarkoitus edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen. Lakia sovelletaan maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Lakiluonnosta on tarkoitus täydentää ja tarkentaa maakunnan ohjaus- ja seurantajärjestelmää koskevien sekä tuottajien oikeuksien ja veloitteiden täsmentämiseksi erityisesti asiakas- ja maksusetelijärjestelmässä. Säännöksiä tarkentamisella pyritään siihen, että maakunnalla on riittävät keinot turvata sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhdenvertaisella tavalla ja laissa ja muussa valtakunnallisessa ohjauksessa huolehditaan maakuntien toimivan valtakunnallisesti riittävän yhtenäisellä tavalla. Lisäksi tarkentamisella turvataan asiakkaan oikeusturva sekä selkeytetään palvelutuottajien asemaa.

Valinnanvapauslainsäädäntöä on valmisteltu maakunta- ja sote-uudistukseen liittyen.

Lakiluonnoksessa esitetty toteutusmalli sisältää merkittäviä riskejä ja epävarmuustekijöitä palvelujen laadun, saatavuuden ja kustannusten suhteen.

Lausunnon sisältö voidaan kiteyttää kolmeen pääkohtaan: Valinnanvapauslain tekninen valmistelu, tarkoituksenmukaisuus sekä lainmukaisuus. Muuramen vastaus lausuntopyyntöön esityslistan liitteenä (E 6).

Lain tekninen valmistelu

Ottaen huomioon sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen mitta-kaavan ja merkityksen, herättää lakiluonnoksen valmistelun ulkoasu, sisällölliset ristiriitaisuudet sekä keskeneräisyys huomiota. Erityistä huolta herättää se, että jo lausuntokierroksen aikana keskeisessä asemassa olevat valmistelijat ovat ilmoittaneet muuttavansa esitystä tai todenneet sen sisältävän puutteita tai vanhentunutta tietoa tiettyjen keskeisten osien kohdalla.

Uudistuksen myötä on suunniteltu sote –palvelujen järjestämisvastuun siirtyvän kunnilta maakunnille, joille kasautuu esimerkiksi Keski-Suomessa vastuu noin miljardin euron vuosittaisen liikevaihdon ja kuntalaisten kannalta merkityksellisen kokonaisuuden järjestäminen.

Lakiluonnoksen lausuntopyynnössä todetaan maakunnan ohjaus- ja seurantajärjestelmien, sekä tulevien sote –tuottajien oikeuksien ja velvollisuuksien määrittelyn olevan jatkovalmistelussa. Kyseessä on kuntalaisten palvelujen saannin turvaamisen kannalta ehkä merkittävin osa lainsäädäntöä, ja siten lausunnon laatiminen keskeneräiseen luonnokseen vaikuttaa ennenaikaiselta.

Mikäli lakiesitys muuttuu keskeisiltä osiltaan tai periaatteiltaan, tulisi lausunnonantajille varata mahdollisuus lausua sisällöltään mahdollisesti uudistettavasta lakiluonnoksesta uudelleen, mitä ei esimerkiksi nyt eduskunnan käsittelyssä olevasta sote- ja maakuntalakupaketista ole mahdollistettu.

Lain tarkoituksenmukaisuus

Hallituksen asettamat tavoitteet sosiaali- ja terveystalouden uudistamiselle olivat mm. palvelujen yhdenvertainen saatavuus asuinpaikasta riippumatta, sote –sidonnaisten kustannusten hillitseminen, sekä suomalaisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen.

Esitetty luonnos lisää valinnanvapautta, kuitenkin vain uudistuksen tavoitteiden kannalta vähämerkityksisen asiakasryhmän osalta. Palvelun tuottamisen ja kustannusten kannalta olennaisen asiakasryhmän, paljon palvelua käyttävien osalta vaikutus näyttäisi olevan jopa päinvastainen. Uudistuksen toiminnallisena tavoitteena olevat sujuvat palveluketjut ja sosiaali- ja terveystalouden sekä horisontaalinen että vertikaalinen integraatio näyttäisivät ottavan esitetyn kaltaisen valinnanvapausmallin myötä taka-askelia.

Uudistuksen toteutusaikataulu vaikuttaa epärealistiselta useammalta eri näkökulmalta tarkasteltuna. Ns. suoran valinnan yksiköiden, eli sote –keskusten tulisi olla perustettuna 1.6.2018, koska kansalaisten valinnat tulisi olla tehtynä vuoden 2019 alkuun mennessä.

Lakiluonnoksessa esitetään maakunnallisten yhtiöiden perustamisai-katauluksi vuotta pidempää aikaa yksityisiin sote –keskuksiin verrattuna. Tällöin markkinoiden avautuessa yksityinen ja julkinen yhtiöittävä palvelutuotanto olisivat eri asetelmissa jo käynnistysvaiheessa.

Sote –uudistuksen peruslähtökohdan ja onnistumisen edellytyksen, yhteisten tietojärjestelmien valmistelu vaatii asiantuntijoiden mukaan minimissään 3-5 vuoden ajan, joka ei osaltaan tue suunniteltua aikataulua.

Lainmukaisuus

Valinnanvapauslakiluonnos sisältää merkittäviä epätarkkuuksia palveluiden määrittelyssä. ”Perustason” palvelut, ”yleiset sairaudet” tai ”tavanomaisimmat pitkäaikaissairaudet” jättävät varsin paljon liik-

kumavaraa sille mitkä palvelut tulisi yhtiöittää tai tuottaa maakunnan liikelaitoksen toimesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön valtiosääntöoikeudellinen arvio uudistuksen lainmukaisuuteen (luonnos 15.2.2017) asettaa kysymyksiä uudistuksen lainmukaisuudesta.

Erityisesti perustuslain 124 §, jonka mukaan merkittävää julkista valtaa voidaan antaa vain viranomaiselle, vaikuttaa suhteessa valinnanvapauslakiluonnokseen ongelmalliselta.

Esitetyssä luonnoksessa yksityisille palvelujen tuottajille siirtyisi vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon huomattavan laajan kokonaisuuden eli valinnanvapauslain 15 §:ssä määriteltyjen perustason ja laajennetun perustason palveluiden tuotannosta. Näiden tehtävien osalta yksityinen palvelujen tuottaja vastaisi varsinaisen palvelutuotannon lisäksi palvelun tarpeen arvioinnista. Perustuslain 124 §:n tarkoittama tehtävien siirto tarkoittaa, että yksityiselle toimijalle siirtyy hoidon tarpeen arvioinnin myötä se toiminto, joka lopulta ratkaisee sen, kuinka ihmiset saavat perustuslain 19 §:n tarkoittamat riittävät palvelut ja tapahtuuko tämä yhdenvertaisin perustein.

Perustuslain tulkintakäytännön valossa asetelma on kokonaan uusi. Aiemmat 124 §:n tarkoittamat julkisen vallan tai hallintotehtävän siirrot ovat koskeneet tähän verrattuna yksittäisiä rajattuja tehtäviä.

Perustuslaki 124 § edellyttää, että lainsäätäjät varmistaa perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutumisen. Sitä ei voi jättää yksin jälkikäteisvalvonnan varaan.

Kokonaisarvio lakiluonnoksesta valinnanvapaudesta sote –palveluissa

Muuramen kunnan näkemys asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveyspalveluissa on lähtökohtaisesti myönteinen. Nyt lausunnolla olevassa lakiluonnoksessa lopputuloksen sijasta itseisarvoksi näyttäisi muuttuneen palvelujen tuottamistapa.

Keskeisin valinnanvapauslakiluonnoksesta syntyvä huoli liittyy pohjimmiltaan ainoaan merkitykselliseen asiaan, asiakkaan saamiin palveluihin. Valmistelun lähtökohtana alun perin ollut asiakasnäkökulma näyttäisi muuttuneen organisaatiolähtöiseksi. Esitetty valinnanvapausmalli ei valmistelijan omien vaikuttavuusarvioidenkaan perusteella pyri varmistamaan asiakkaan palveluja, joiden tulisi olla sosiaali- ja terveyspalvelujen yksiselitteinen lähtökohta. Luonnoksen keskeiset sisällöt pyrkivät varmistamaan uudenlaisen, monituottajuuteen ja markkinoiden laajentamiseen perustuvan palvelutuotannon organisoinnin.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa Sosiaali- ja terveysministeriölle ja Valtiovarainministeriölle päätösliitteessä esitetyn lausunnon.

Päätös

Hyväksyttiin.

Otteen oikeaksi todistaa:

Muuramessa 29.3.2017

Anelma Ekberg
tietopalvelusihteeri

MUUTOKSENHAKUKIELTO
Oikaisuvaatimus/Kunnallisvalitus

Päivämäärä Pykälä

20.3.2017 52

<p>Muutoksen- hakukielto ja sen peruste</p>	<p>☒ Koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalain 91 § nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta.</p> <p>☐ Muu peruste, mikä</p>
--	---

Liitetään otteeseen/päätökseen

Lausuntopyyntökysely

27.01.2017

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava - painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommentteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenveto-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvetosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvetosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Tämä on kyselyn tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyynnön käsittelyn helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.com/S/392351745CE21196.par>

Lisätietoja lausuntopyynnöstä antavat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, p.0295163012, s-posti tuomas.poysti@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohdaja, Outi Antila, p. 02951 63164, s-posti outi.antila@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohdaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 0295163092, s- posti pirjo.kainulainen@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Osastosihteeri Jenni Rantalainen, p. 02951 63003, s-posti jenni.rantalainen@stm.fi
Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimituksessa

Toimielimen nimi: Muuramen kunnanhallitus

Onko vastaaja*

kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

maakunnan liitto

muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin

valtion viranomainen

järjestö

yksityinen palveluntuottaja

joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymys on aseteltu koskettamaan koko sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta, lausuntopyyntö kuitenkin koskee vain valinnanvapautta koskevaa lakiluonnosta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisen kokonaisuutta voidaan arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämislakien luonnosvaiheessa, joita valmistellaan annetun aikataulun mukaan kesäkuuksi 2017.

Asiakkaan valinnanvapautta koskeva lakiluonnos ei näytä sisältävän sellaisia palvelun järjestämis- tai tuottamiselementtejä, joiden perusteella voisi odottaa väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventumista tai yhdenvertaista saatavuutta. Lakiluonnoksen keskeneräisyys olennaisilta osiltaan vaikeuttaa arviointia, mutta esitetty malli näyttäisi vaikeuttavan paljon palveluja käyttävien asiakkaiden sujuvien palveluketjujen syntymistä.

2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Luonnoksessa esitetyn kaltainen uudistus voisi toteutuessaan edistää niiden asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia, joilla on mahdollisuus ja kyky tehdä rationaalisia valintoja. Kyseinen asiakasryhmä tarvitsee sosiaali- ja terveyspalveluja verrattain vähän, ja tarve on satunnaista. Palvelua tarvitessaan he suorittavat valintaa jo nyt, julkisesti ja yksityisesti tuotettujen palvelujen välillä. Työterveyshuollon palvelut täydentävät kokonaisuutta. Kuvatun kaltainen henkilömääräisesti suuri asiakasryhmä tuottaa 10 – 20 % kokonaiskustannuksista, ja lakiluonnoksessa esitetyn kaltaisella uudistuksella on vähän tai ei ollenkaan vaikutusta tuottavuuteen.

Lukumääräisesti pieni asiakasryhmä, joka tarvitsee laajasti ja monipuolisesti palveluita, ei näyttäisi hyötyvän ehdotetun kaltaisesta uudistuksesta. Asiakasryhmälle tyypillinen yhteinen piirre on vakavasta sairaudesta, kasautuneista ongelmista tai puutteellisesta elämänhallinnasta johtuen kykenemätön tekemään rationaalisia, pitkällä tähtäimellä omaksi edukseen koituvia ratkaisuja. Palvelutarjonnan pirstoutuminen erityisen tason, perustason, maksu- ja asiakaseteleillä tuotettavien jne. verkostoksi useille eri palvelutuottajille vaarantaa paitsi palveluketjujen syntymisen, myös palvelun saatavuuden ylipäänsä. Kyseinen asiakasryhmä tuottaa nykyisellään 80 – 90 % kokonaiskustannuksista, ja riski kustannusten noususta on ilmeinen.

3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Mahdollisuudet hakeutua omaan tilanteeseen sopivaan palveluun ovat riippuvaisia mm. tarjonnasta. Uudistus ei näyttäisi tuovan ratkaisua yhteen tärkeimmistä tavoitteistaan, palvelujen tasa-arvoiseen saatavuuteen. Kapitaatioperusteiseen rahoitukseen perustuva malli ohjaa lisäämään tarjontaa sinne jossa sitä jo alueellisesti on paljon saatavilla, sekä alueille joissa paljon palvelua tarvitsevia on suhteellisesti vähän.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen omassa vaikuttavuusarvioinnissa todetaan, että esitetty valinnanvapausmalli sisältää suuren riskin palvelujen pirstoutumiseen, laadun heikentymiseen laaja-alaisen palveluntarvitsijoiden kohdalla, sekä kustannusten merkittävään kasvuun. Esitettyyn arvioon on helppo yhtyä.

Esitetty malli asettaa erittäin suuren vastuun järjestäjänä toimivalle maakunnalle palvelun tuottajien ohjaamiseksi, ja ”kermankuorinnan” ehkäisemiseksi. Lakiluonnoksesta kuitenkin puuttuu esitys seurantajärjestelmästä ja tuottajan velvoitteista, joiden avulla maakunta voisi vaativaa tehtävää hoitaa.

5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksessa esitetty uudistus ei näyttäisi sisältävän sellaisia elementtejä, joiden pohjalta voisi arvioida kustannusten hillintää tapahtuvan. Valinnanvapaus näyttäisi päinvastoin nostavan kokonaiskustannuksia.

Ainoaksi keinoksi hallita kustannuksia näyttäisi jäävän valtionhallinnon voimakas ohjaus ja maakunnille myönnättävän rahoituksen supistaminen.

6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapautta koskeva lakiluonnos kaventaa merkittäväällä tavalla maakuntien itsemääräämisoikeutta sosiaali- ja terveystalouden tuottamisessa. Huomioiden maakuntien voimakkaasti toisistaan poikkeavan toimintaympäristön sekä taloudelliset edellytykset, esitetyt reunaehdot estävät tehokkaasti palvelujen joustavaa järjestämistä. Esimerkkejä tästä ovat asiakassetelillä tuotettavien palvelujen minimivaatimus 15 % riippumatta palvelun tarpeesta tai maakunnan setelituottajien tuotantovolyyminä. Toisekseen velvoite siirtää maakunnan liikelaitoskonsernin tuottama palvelu yhtiöön, mikäli osa kyseisestä palvelusta haluttaisiin tuottaa yksityisen palvelutuotannon kautta. Mikäli kyse on palvelusta joka on tuotettava viranomaisvoimin ja siten maakunnan oman liikelaitoksen toimesta, poistuu siltä mahdollisuus hyödyntää yksityistä sektoria esimerkiksi kysyntäpiikkien yhteydessä. Tällöin liikelaitoksessa joudutaan varautumaan kysyntäpiikkeihin omalla resursoinnilla, joka suurimman osan ajasta näyttäytyy ylikapasiteettina.

Demokratian kannalta merkittävä kysymys hallituksen esityksessä valinnanvapaudesta annettavaksi laiksi liittyvät perustuslakiin. Erityisesti perustuslain 19 §:ssä säädettyjen sosiaalisten oikeuksien ja muiden perusoikeuksien ja perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden toteuttamisen, 121 §:n 4 kohdassa tarkoitetun kuntaa laajemmalla alueella toteutettavan itsehallinnon toteuttamistavan ja perustuslain 124 §:ssä säädettyjen julkisen hallintotehtävän antamista muiden kuin viranomaisten hoidettavaksi näkökulmista.

Asiakkaan kannalta olennainen kysymys on perustuslain 124§, jonka mukaan merkittävää julkisen valtaa voi käyttää vain viranomainen. Valinnanvapauslakiluonnoksessa esitetään nykyisen oikeuskäytännön sekä valvovan viranomaisen tulkinnasta poiketen useiden nykyisten viranomaistehtävien siirtymistä yhtiöihin. Joko maakunnan omistaman tai yksityisen yhtiön toimesta voitaisiin arvioida varsin laajasti asiakkaalle myönnettävän palvelun laatua, sisältöä tai saatavuutta. Lisäksi tuleville ”sote-keskuksille” suunniteltu oikeus perustason palvelujen tuottamiseen on vahvasti tulkinnanvarainen. Perustason palveluiden piiriin kuuluvaksi on valtioneuvoston nimeämien valmistelijoiden toimesta esitetty julkisuuteen ristiriitaisia määritelmiä.

7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

Parhaimmillaan valmisteilla oleva uudistus voisi toimia nyt keskustelussa olevan organisointiin perustuvan uudistamisen sijasta varsinaisen sote –uudistuksen, eli asiakkaan tarpeisiin perustuvien palveluiden kehitysalustana. Palveluiden järjestäminen monituottajamalli –ajatuksella, jossa hyödynnetään osaamista, joustavuutta ja palveluntuottamispotentiaalia yli julkis-yksityissektorirajojen, voisi olla ratkaisu hallituksen asettamiin tavoitteisiin.

Esitetyn kaltainen valinnanvapausmalli näyttäisi vaativan resurssit yhteisen kehittämisen sijasta palveluntuotantoa osaoptimoimaan pyrkivien tuottajien valvontaan.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista.

8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöittettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vapaamuotoiset huomiot

Tarkempaa määrittelyä tarvittaisiin mitä sisältyy perustason palvelut –käsitteen alle. Suoran valinnan piiriin kuuluvista perustason palveluissa puhutaan tilapäisistä ja lyhytaikaisista palveluista. Monin osin jää epäselväksi millä tavoin määrittyy palvelun lyhytaikainen tarve, milloin pitkäaikainen. Esimerkiksi haasteellisessa elämäntilanteessa olevan henkilön voi olla vaikea arvioida sosiaalipalveluidensa tarpeen kestoa.

8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiesitys ei sisällä keinoja ohjata tai vaikuttaa maksusetelipalvelun tuottajaa. Ainoa keino kontrolliin tulisi käytännössä olemaan (puite)sopimuksin tapahtuva etukäteisohjaus. Lakiesityksestä puuttuu yleisemminkin järjestäjän valvontajärjestelmän sekä tuottajien velvoitteiden toteutumista kuvaavat kohdat.

8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiesityksessä kuvatussa maksusetelijärjestelmässä kokonaisvastuuta asiakkaan palvelusta ei ole kenelläkään. Epäselvästi määritellyt vastuut pirstoutuvat maakunnan, liikelaitoksen, sote –keskuksen ja maksusetelipalvelutuottajan välille. Hankalimmassa asemassa on sote –keskus, jolle luonnoksessa asetetaan kokonaisvastuu myös maksusetelillä tuotettavan palvelun osalta. Sote –keskuksella ei ole kuitenkaan keinoja valvoa tai toimivaltaa puuttua mahdollisiin maksusetelituottajan väärinkäytöksiin.

8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maksusetelituottajien tarkoituksenmukainen hyödyntäminen edellyttäisi asiakkaan vankkaa osaamista oman sairautensa tai muun palvelutarpeen hoidossa, kykyä vertailla eri palveluntuottajien vahvuuksia juuri oman palvelutarpeensa suhteen, sekä vahvaa osaamista ja kykyä tehdä rationaalisia valintoja itsenäisesti.

9. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädetäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

- a. kyllä X
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Teoriassa laki mahdollistaa asiakkaan valinnan eri palvelutuottajien välillä. Käytännössä vaihtoehtojen määrä, ja siten tosiasiallinen mahdollisuus valintaan vaihtelee maakunnan tasolla merkittävästi.

10. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaan aseman ja oikeuksien määrittely on puutteellinen, valinnanvapauslaki ei ota riittävästi kantaa palvelun sisällön tai myöntämiskriteerien määrytymiseen. Tällöin asiakassetelillä tuotettavan palvelun riskiksi muodostuu kustannusten nousun sijasta erot setelin sisältämien palvelujen välillä, ja siten laadullinen epätasaisuus.

10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valvonta- ja ohjausjärjestelmän puuttuminen on merkittävin osa valinnanvapautta koskevan lainsäädännön ongelmatiikkaa. Vastuu asiakas- ja potilasturvallisuudesta sekä palvelun laadusta ja saatavuudesta ei määriy selkeästi maakunnan, liikelaitoksen, sote –keskuksen ja erilaisten alihankkijoiden kesken. Lopputulemana vastuu palvelun saamisesta uhkaa jäädä potilaalle itselleen.

10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen yleisissä perusteluissa veloitetaan maakuntaa käyttämään asiakasseteliä riittävässä määrin palvelutuotannossaan. Tarkemmissa perusteluissa riittäväksi määräksi määrittyy 15 %:n vähimmäistaso. Huomioiden maakuntien väliset erot toimintaympäristöissä, reunaehto uhkaa selkeästi palveluiden tarkoituksenmukaista järjestämistä. Käytännössä asiakassetelipalvelut tulevat todennäköisimmin olemaan erikoissairaanhoidon palveluja, joka tarkoittaa erikoissairaanhoidon yhtiöittämisvelvoitetta monin osin. Joka puolestaan pirstoo palvelukokonaisuuksia entisestään.

11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Henkilökohtainen budjetointi antaisi asiakkaalle laajat mahdollisuudet valita palveluntuottajia.

Suomessa toteutetut pilotoinnit, kansainväliset vertailutiedot, sekä lakiluonnoksen vaikuttavuusarvioinnissa käytetty tieteellinen kirjallisuus näyttäisivät yksimielisesti johtavan voimakkaaseen kustannusten kasvuun.

12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

Tuettu päätöksenteko tarkoittaisi käytännössä vahvaa palveluohjausta, jonka asiakkaina toimisivat eri syistä laajasti palveluja tarvitsevat. Toimiva palveluohjaus on ajatuksena kannatettava, ja sinällään koko suunnitellun sote –uudistuksen onnistumisen peruspilari.

Lakiesityksen mukainen toteutus ei kuitenkaan ole realistinen. Palveluohjaus ei voisi olla osa palveluja tuottavaa organisaatiota, vaan koko palvelukattauksesta irrallaan oleva osa. Järjestelmän toimiminen käytännössä näyttää epätodennäköiseltä. Erityisen epärealistinen on lain perusteluissa esitetty mahdollisuus palveluohjauksen järjestämiseen vapaaehtoisvoimin.

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

Monituottajamalli edellyttää mittavaa hallinnollista prosessia, jonka perusteella hyväksytään tuottajat mahdollisiksi palveluntuottajiksi. Seuraavassa vaiheessa laaditaan sopimus kunkin palveluntuottajan kanssa palvelun sisällöistä ja muista ehdoista.

Hyväksymis- ja sopimusmenettelyt jäävät liian epäselviksi niiden tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi.

13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Säännökset ovat tarkoituksenmukaisia tavoitteiden kannalta, toteutuksen osalta jää kysymyksiä ilmaan. Maksuseteli- ja henkilökohtainen budjetti – palveluntuottajat eivät olisi minkäänlaisessa sopimussuhteessa maakuntaan tai suoran valinnan tuottajaan (sote –keskus).

14. **Lakiluonnoksen 8 luvussa** säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei

- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan mahdollisuudet valvoa tuotettavien palvelujen laatua perustuvat esitetyssä mallissa sopimuksenvaraisuuteen, ts. etukäteisvalvontaan. Järjestöjen mahdollisuudet ohjata palvelujen ostoa ja käyttöä tulee ehdottomasti taata lainsäädännön avulla.

15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

- a. kyllä
b. kyllä pääosin X
c. ei pääosin
d. ei
e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Korvauksen määräytymisperusteet sinällään ovat tarkoituksenmukaisia kapitaatioperusteisen korvauksen lisäksi maakunnalla tulee olla riittävät mahdollisuudet ohjata resursseja kysynnän ja palvelutarpeen mukaisesti eri puolille maakuntaa.

15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

56§ mukaiset muut korvaukset mahdollistavat maakunnan tasoisen resurssoinnin painottamisen siten, että ainakin jossain määrin hyvinvointi- ja terveyserot voisivat kaventua.

16. **Lakiluonnoksen 11 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kustannusten hallinnan kannalta uudistuksen toteuttaminen tosiasiallisesti yhtä aikaa sisältää taloudellisten riskien lisäksi valtavan riskin palvelujen saatavuuden suhteen. Sote – keskusten, pienempien yksiköiden, maksusetelijärjestelmän sekä henkilökohtaisen budjetoinnin käyttöönotto epärealistisen lyhyen valmisteluajan jälkeen samanaikaisesti ei olisi kenenkään etu.

Erikoisin lakiluonnoksen aikatauluihin liittyvä kohta on maakunnan yhtiöiden ja yksityisten sote –keskusten eritahtinen perustamisaikataulu. On tasapuolisuuden näkökulmasta aika merkittävää, jos yksityiset sote -keskukset aloittaisivat toimintansa 1.1.2019, ja vuoden kuluttua siitä (1.1.2020) olisi maakunnan yhtiöiden vuoro.

Teknisestä näkökulmasta uudistuksen toteuttamisaikataulu ei vaikuta realistiselta. Vuoden 2018 aikana tulisi suoran valinnan piiriin tuleviin sote –keskuksiin ilmoittautua, huolimatta siitä ettei niitä ole virallisesti olemassa.

Tietojärjestelmien osalta asiantuntijat pitävät realistisena aikatauluna 3-5 vuotta minimissään. Yhteinen asiakastietojärjestelmä on välttämätön lakiesityksen kaltaisen palvelutoiminnan järjestämisessä.

17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei

- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymykseen on vastattu jo aiemmissa kysymyksissä. Maakunnalle asetetaan suuri kokonaisvastuu sosiaali- ja terveystalvvelujen järjestämiseksi, mutta keinot vastuun kantamiseksi puuttuvat.

18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

- a. kyllä
b. kyllä pääosin
c. ei pääosin
d. ei
e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

Luonnoksena esitetty valinnanvapauslainsäädäntö kolminkertaistaa yksityisille sote – palveluntuottajille avautuvat markkinat nykykustannustasolla mitattuna. Tulevat valinnanvapausmarkkinat arvioidaan noin 8 miljardin suuruiseksi. Lyhyellä aikajaksolla tarkasteltuna markkinat syntyvät.

Pidemmällä aikavälillä luonnoksessa esitetty malli näyttäisi johtavan kustannustason nousuun, ongelmiin saatavuudessa sekä laatu-poikkeamiin. Mikäli asiantuntijoiden sekä valinnanvapauslain omassa vaikuttavuusarvioinnissa todetut riskit realisoituvat, voidaan olettaa mittavia muutoksia olevan edessä. Jos selviää tunnistetun uhkan markkinoiden ”kermankuorinnasta” toteutuneen, on helppo ennustaa monituottajamallin muutoksia.

18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

- a. kyllä
b. kyllä pääosin
c. ei pääosin X
d. ei
e. ei kantaa

Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vapaamuotoiset huomiot

Markkinat vaikuttaisivat syntyvän suurempien yksityiset tuottajien toiminnalle. Maksusetelituottajien osalta pienten yritysten mukanaolo voi olla mahdollista, mikäli hallinnointi maakunnan kanssa, raportointi- ja lupavelvoitteet eivät tee toiminnasta liian raskasta, ja jos pienille toimijoille järjestetään pääsy (ja tuki) yhteiseen tietojärjestelmään.

Lakiluonnos ei sisällä riittäviä edellytyksiä pienten toimijoiden mukanaolon takaamiselle.

19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Valinnanvapaus lisää suurella todennäköisyydellä palvelujen kysyntää. Osaltaan kasvanut palvelujen käyttö voi tuoda terveysetuja, olettaen että lisääntynyt kysyntä kohdentuu oikein.

Tarpeeton kysynnän kasvu tulee viemään resursseja aiempaa enemmän, kasvaneet menot ovat pois palveluja monipuolisemmin tarvitsevien resursseista.

20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

Lakimuutos onnistuessaan lisää hammashoidon palvelujen kysyntää ja tarjontaa. Yksityiset palveluntuottajat ovat laajamittaisesti mukana suoran valinnan vaihtoehtoina, jos korvaustaso on riittävä.

Mikäli korvaustaso koetaan riittämättömäksi, suun terveydenhuollon osalta valinnanvapauden vaikutukset voivat jäädä melko neutraaleiksi.

21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Niiltä osin kuin lakiluonnos on esitetty vaikutuksia, mahdollisuuksia ja riskejä on arvioitu oikeansuuntaisesti.

Lakiluonnos on kuitenkin merkittävilta osin keskeneräinen, vaikuttavuusarviointia nimenomaan tarvittaisiin maakunnan toimivallan ja ohjausmahdollisuuksien sekä tuottajien valvonnan osalta.

22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Muuramen kunnan sosiaali- ja terveystalvet tuottaa Muuramen Hyvinvointi –kunnallinen liikelaitos. Sote –uudistuksen toteutuessa järjestämistä vastuu siirtyy kunnalta maakunnalle. Pidemmällä aikavälillä muutoksen vaikutuksia on vaikea arvioida.

Muuramelaisten kannalta uhkia voivat olla palvelujen karkaaminen kauemmas, sekä toimintaan ohjatun rahoituksen pienentyminen.

23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Lain tekninen valmistelu

Ottaen huomioon sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen mittakaavan ja merkityksen, herättää lakiluonnoksen valmistelun ulkoasu, sisällölliset ristiriitaisuudet sekä keskeneräisyys huomiota.

Uudistuksen myötä on suunniteltu sote –palvelujen järjestämisvastuun siirtyvän kunnilta maakunnille, joille kasautuu esimerkiksi Keski-Suomessa vastuu noin miljardin euron vuosittaisen liikevaihdon ja kuntalaisten kannalta merkityksellisen kokonaisuuden järjestäminen.

Lakiluonnoksen lausuntopyynnössä todetaan maakunnan ohjaus- ja seurantajärjestelmien, sekä tulevien sote –tuottajien oikeuksien ja velvollisuuksien määrittelyn olevan jatkovalmistelussa. Kyseessä on kuntalaisten palvelujen saannin turvaamisen kannalta merkittävin osa lainsäädäntöä, ja siten lausunnon laatiminen keskeneräiseen luonnokseen vaikuttaa ennenaikaiselta.

Lain tarkoituksenmukaisuus

Hallituksen asettamat tavoitteet sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiselle olivat mm. palvelujen yhdenvertainen saatavuus asuinpaikasta riippumatta, sote –sidonnaisten kustannusten hillitseminen, sekä suomalaisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen.

Esitetty luonnos lisää valinnanvapautta, kuitenkin vain uudistuksen tavoitteiden kannalta vähämerkityksisen asiakasryhmän osalta. Palvelun tuottamisen ja kustannusten kannalta olennaisen asiakasryhmän, paljon palvelua käyttävien osalta vaikutus näyttäisi olevan jopa päinvastainen. Uudistuksen toiminnallisena tavoitteena olevat sujuvat palveluketjut ja sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä horisontaalinen että vertikaalinen integraatio näyttäisivät ottavan uudistuksen myötä taka-askelia.

Uudistuksen toteutusaikataulu vaikuttaa epärealistiselta monelta eri näkökulmalta tarkasteltuna. Ns. suoran valinnan yksiköiden, eli sote –keskusten tulisi olla perustettuna 1.6.2018, koska kansalaisten valinnat tulisi olla tehtynä vuoden 2019 alkuun mennessä.

Lakiluonnoksessa esitetään maakunnallisten yhtiöiden perustamisaikatauluksi vuotta pidempää aikaa yksityisiin sote –keskuksiin verrattuna. Tällöin markkinoiden avautuessa yksityinen ja julkinen yhtiötettävä palvelutuotanto olisivat eri asetelmissa jo käynnistysvaiheessa.

Sote –uudistuksen peruslähtökohdan ja onnistumisen edellytyksen, yhteisten tietojärjestelmien valmistelu vaatii asiantuntijoiden mukaan minimissään 3-5 vuoden ajan, joka ei osaltaan tue suunniteltua aikataulua.

Lainmukaisuus

Valinnanvapauslakiluonnos sisältää merkittäviä epätarkkuuksia palveluiden määrittelyssä. ”Perustason” palvelut, ”yleiset sairaudet” tai ”tavanomaisimmat pitkäaikaissairaudet” jättävät varsin paljon liikkumavaraa sille mitkä palvelut tulisi yhtiöittää tai tuottaa maakunnan liikelaitoksen toimesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön valtiosääntöoikeudellinen arvio uudistuksen lainmukaisuuteen (luonnos 15.2.2017) asettaa kysymyksiä uudistuksen lainmukaisuudesta.

Erityisesti perustuslain 124 §, jonka mukaan merkittävää julkista valtaa voidaan antaa vain viranomaiselle, on suhteessa valinnanvapauslakiluonnokseen ongelmallinen.

Esitetyssä luonnoksessa yksityisille palvelujen tuottajille siirtyisi vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon huomattavan laajan kokonaisuuden eli valinnanvapauslain 15 §:ssä määriteltyjen perustason ja laajennetun perustason palveluiden tuotannosta. Näiden tehtävien osalta yksityinen palvelujen tuottaja vastaisi varsinaisen palvelutuotannon lisäksi palvelun tarpeen arvioinnista. Perustuslain 124 §:n tarkoittama tehtävien siirto tarkoittaa, että yksityiselle toimijalle siirtyy hoidon tarpeen arvioinnin myötä se toiminto, joka lopulta ratkaisee sen, kuinka ihmiset saavat PL 19 §:n tarkoittamat riittävät palvelut ja tapahtuuko tämä yhdenvertaisin perustein.

Perustuslain tulkintakäytännön valossa asetelma on kokonaan uusi. Aiemmat 124 §:n tarkoittamat julkisen vallan tai hallintotehtävän siirrot ovat koskeneet tähän verrattuna yksittäisiä rajattuja tehtäviä.

Perustuslaki 124 § edellyttää, että lainsäätäjät varmistaa perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutumisen. Sitä ei voi jättää yksin jälkikäteisvalvonnan varaan.

24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.